Sári László

Lin-csi apát pesti rokona

„Lidi nénémnek öccse itt,
Batu khán pesti rokona”

(József Attila)

„Az emlékek elmúlt alakotok
őrzői. Hamis képet őriznek
rólatok, de ti vagytok.”

(Hszing Ji-hszüan)

– Jaj, istenem! De sokféle tud lenni a piros! – kiáltott fel egy vakítóan élénk fénysugár felvillanásának pillanatában a pesti rokon. Nem először ámult a piros árnyalatainak végtelen gazdagságán. Előfordult, hogy a váratlanul felszikrázó vörös fények annyira meglepték, hogy meg is ijedt. Pillanatnyi rémületét sohasem eltúlzott érzékenység vagy kényeskedés okozta, hanem a piros fényeknek az a tulajdonsága, hogy képesek néha élesen csapódni az arcunkba, ami valóban ijesztő.

A fiatalember azonban nem tartott ezektől a meglepetésektől. A széles, nagy tereket is betölteni képes piros fényt az életöröm kifejeződésének tekintette, és valósággal csodálta. Csodálta a fény bűvölő, elbódító erejét. Ilyenkor mámoros létdicséret harsonái szóltak, tündöklő vörösbe borult, ünnepi és fenséges volt az egész világ. Amikor először látta ilyennek, azonnal megértette, hogy életük legboldogabb pillanatait miért pirosba öltözve ünneplik a kínaiak. Ünnepeken miért pirosak a lampionjaik, a függönyeik, a falaik, a szőnyegeik, az ajándékaik. Az élet minden öröme és szépsége vörösen ragyog föl a lelkükben is.

Ráadásul a piros árnyalataiban a pesti rokon igen ritkán érzett mesterkéltséget, hamisságot. Ha mégis, akkor sem a természetben. Elsőként gyerekkorában tűnt föl neki, milyen merészen, sőt kihívóan villannak szemébe a piros ékkövek fényei. Mintha ráparancsolnának, hogy hagyja abba, bármit csinál, és néma áhítattal csodálja a fénysugarat. Tulajdonképpen nem is tehetett mást. Akárhányszor rávillant a nagybácsi pecsétgyűrűjének rubinja, azonnal szót fogadott a drágakőnek. Vigyázzba vágta magát, és tátott szájjal bámulta a csodát.

Később majdnem ugyanez többször is megtörtént vele a Bástya sörözőben, valahányszor a főpincér megállt az asztalánál. Gyakorlott, gyors mozdulattal elővette a tárcáját, keze és ujjai láthatatlanul mozogtak, mint a hamiskártyásé, és már nyílt is a tárca leffenve, s villant a pecsétgyűrű. A művelet mintha tőle teljesen függetlenül történne, született főpincér ilyenkor rá se néz a kezére. Tekintete nyíltan az asztalnál ülők szemét keresi, szuggerálja a vendégeket. Ujjai eközben – mintegy mellékesen – az üres sörös korsók közé varázsolnak egy keskeny papírcsíkot, amelyen egy hosszú számsor alatt a végösszeg áll. A rettenetes végösszeget közlő papírcsík úgy uralja az asztal közepét, mint egy aduász. A cédulácska kihelyezését minden alkalommal ugyanaz a bársonyos, lusta, kissé sajnálkozó motyogás kíséri, amiből semmit sem lehet érteni. Mégis pontosan kivehető, a főúr azt bizonygatja esküdözve, zsolozsmázva, hogy neki ehhez a papírdarabkához semmi köze a világon. Ugye, ezt önök is tudják, uraim?

Gyűrűje vörös kövének sugarai eközben végigpásztázzák az asztalnál ülők arcát, majd megállapodnak a legjámborabbnál. Vagyis hajszálpontosan a pesti rokon szemébe lövellik dárdáikat, kifogyhatatlanul és kíméletlenül. Ám a nyugodt, puha kéz nem mozdul a tárcáról, az ujjak meghitten pihennek. A gyűrű vörös fényének sugarai kitartóan dolgoznak a legvédtelenebb arcán. A pesti rokon ezeket a pillanatokat viseli a legnehezebben. Rendszerint ilyenkor történik meg, hogy váratlanul föláll, összecsapja a bokáit, ahogy egykor a nagybácsi kövének parancsára tette, vaksin pislog, hunyorog egy ideig, aztán villámgyorsan megtalálja a zsebét. Mélyen belenyúl, és fizet.

A főúr színpadiasan meghajol, eközben egyetlen pillanat alatt egy egész halom papírpénzt tüntet el a tárcájában. – Én soha nem kértem volna önöktől ilyen hatalmas áldozatot, uraim – sugárzik az ábrázatáról a részvét. Mindig pontosan ugyanígy adja elő a zárójelenetet. – De hát, ha önöknek ez az óhajuk, én nem utasíthatom vissza a kedves vendégek kívánságát. – És már sarkon is fordul, messziről többször nyikordul, majd elnémul egy csapóajtó. Abban a pillanatban, amikor a főúr elfordul az asztaltól, a pesti rokon is kiszabadul a piros kő fogságából, parancsoló ereje egycsapásra megsemmisül. Mint amikor hirtelen megszűnik egy fájdalom.

A pesti rokon és a piros érzékeny viszonyának ez a története már a fiatalember felnőttkori emlékei közül való. Komoly tanulsággal, sőt haszonnal járt, máig hálás érte a sorsának. Ha nem lett volna egykor olyan gyakori vendége a Bástya sörözőnek, soha nem fedi fel a titkot, hogy a nagybácsik és a főpincérek pecsétgyűrűinek villámai szakasztott egyformák. Igen valószínű, hogy rajta kívül ezt még ma is kevesen tudják.

A tündöklő piros sugarak emlékét a pesti rokon könnyedén fel tudja idézni legkorábbi éveiből is. A legszebb, a legsimogatóbb emlékek persze a gyermekévek aranykorából valók. A női gyűrűk apró köveinek élénken felpirosló fényei, a piciny fülbevalók és a nyakláncon függő rubinok tüzei mindig is ellenállhatatlanul vonzották. A szobák legtávolabbi sarkából is felfigyelt rájuk, amikor felragyogtak. Sohasem a drágakövek, a rubinok hivalkodó értéke bűvölte el, mindig csak a színük, a fényük, a pirosak elképzelhetetlen bősége. Gyerekként gyakran vágyott akár csak a látásukra is. Amikor kedvére való pirosat látott valahol – könyvben, füzetben, albumban, utcai neonbetűkben vagy odafönt az égen – szinte sütkérezett a fényében. Jólesett a mélytűzű, feneketlen színekbe néznie, merengőn, bódultan beleveszni a puhaságukba. Ilyenkor végtelenné tágult a világ, és lebegett, úszott a teste.

A kaleidoszkópjainak minden egyes színét nagyon szerette. Mégis, az összes zörgő papírcsövet mindenekelőtt a pirosak miatt kellett a szüleinek beszereznie a bazárokban. Édesanyja minden hosszabb bevásárlóútjáról egy-egy új darabbal érkezett haza. Szinte gyűjteménye volt kaleidoszkópokból. Igen szépek voltak mindegyikben a sötétsárgára festett üvegdarabkák, a kékek, de még a smaragdzöldek is, a pirosak nélkül azonban semmit sem értek volna.

Amikor kivilágosodott fönt a nyári ég, rendszerint kivitte mindet a körfolyosóra. Egész nap forgatta őket, és csodálta a tündöklő képeket, a ház összes gyerekeinek a szeme láttára. De nemcsak a folyosókon elvonuló gyerekek látták, hogy micsoda jó dolga van, irigyelte őt még a házmester is. Látszott rajta. Miután kijött az udvarra, és fölnézett rá lentről, minden alkalommal igen hosszan és rosszallóan ingatta a fejét. Reggeltől estig így nézett, megállás nélkül ingatva a fejét. Ez mindent elárult a szívében támadt irigységről.

A legszebb az volt, amikor az üvegdarabkákból összeállt a legszabályosabb, legkerekebb forma. A közepében meg a széleken természetesen a pirosak helyezkedtek el. Ezek együtt egy igen nyugodt képet alkottak, el lehetett volna nézni egész álló nap. Vigyázni is kellett, nehogy megmozduljon a kaleidoszkóp az ember kezében, s összekeveredjenek az üvegdarabkák. Ha a pesti rokon elég türelmesnek bizonyult, akkor sikerült kivárnia azt a pillanatot, amikor ez a legszebb kép megelevenedett, valósággal életre kelt. Ez volt a leggyönyörűbb látvány, amelyben valaha része volt.

Ilyenkor az álló, mozdulatlan képben a rubin tüzei váratlanul megremegtek, mint az élők, aztán meleg, bársonyos ragyogással villódzni kezdtek. Átszikráztak, keresztültündököltek a messziségen. Nem férhet

hozzá kétség, hogy a pirosak odaátról, egy másik világból szóltak hozzá, egészen biztosan mondani akartak valamit. Valami nagyon fontosat. De sajnos sohasem sikerült tisztán, világosan érteni őket. Lehetetlen volt a kaleidoszkópot olyan sokáig mozdulatlanul tartani, hogy az üvegdarabok el ne mozduljanak.

Volt aztán a vörösnek egy olyan haragos árnyalata is, amelytől valószínűleg a világ összes gyereke megrémült. De a felnőtteknek se lehettek boldogító emlékeik a látásától. Amikor rájuk villant ez a vörös, mintha a fájdalom vékony, éles pengéje hasított volna a szívükbe. Még a legbátrabbak is összerezzentek, és meggörnyedtek a súlya alatt. Fülsiketítő hangok riadnak, egész városok dőlnek le ilyen pokoli robajjal.

Ami azonban a pesti rokont még ma is ugyanúgy magával ragadja, mint régen, az a téli nap távolba nyúló alkonyi fénye. Talán ez az egyetlen árnyalata a vörösnek, ami kivétel nélkül mindenkit megigéz. A felpirosló téli alkony olyan, mint egy állókép. Elérkezett vele az öröklét, semmi sincs tovább. Boldogan maradnál benne, arcod is megfestve halvány, égi kárminpirossal, mint a levegő, s már-már hiszed is, hogy így lesz örökre. De akkor váratlanul áldó sötétség borul az egész világra. Ezután még egy kicsit mindenki megkövülten áll, mert senki nem érti, mi történt, majd fölszikráznak az esti csillagfények. Úgy mennek haza az ujjongó lelkek, mint akik üdvözültek.